

УДК 930.1

DOI 10.12958/2227-2844-2019-8(331)-15-25

О. В. Борисова – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історико-філософських дисциплін Луганського національного аграрного університету (м. Харків)

E-mail: utraesus@ukr.net

ORSID <https://orcid.org/0000-0003-0875-9065>

ПОШУК ШЛЯХІВ СИНТЕЗИ ІСТОРІЇ І ПРИРОДОЗНАВСТВА У ҐЕНЕЗИ НАУКОВОЇ ДУМКИ

Початок ХХІ ст. наука визначила як період кризи сучасного історизму, цього найважливішого принципу історичного пізнання, причини чого називаються різні, але головною визнана помилковість у гносеологічних основах двох головних доктрин – позитивізму та історичного матеріалізму. Наслідком цього стала розгорнута в сучасній історичній науці боротьба за формування нової парадигми історичного процесу. Цей процес вивчається в науці, у т. ч. й нами (Борисова, 2005), але нова наукова парадигма так і не з'явилася. І причину цього ми вбачаємо у недостатньому розвитку наук про простір.

Метою даної статті є виклад нашого розуміння важливості просторових досліджень. Наш підхід дещо дотичний до того, що в даному відношенні робить доктор історичних наук, професор ДонНУ В. А. Моргун, який нині проживає у Києві, але цей учений розвиває своє вчення про квантову психоісторію та кліматичну геополітику (2012, 2013, 2014), але це – інший напрям досліджень, ніж той, чим займаємось ми.

Починаючи з часів Античності, через всю історію історичної науки „червоною ниткою” проходить боротьба за домінуючий вплив на неї між філософією (*парадигматична* традиція, що тягнеться від Ісократів і його учня Ефора /кін. IV – поч. III ст. до н.е./ (Барг, 1987, с. 67) і філологією (*прагматична* традиція, що має початок в теорії мімізису Аристотеля (Аристотель, *Поетика*, 1983, с. 672–675) та його концепції природи і політики (Аристотель, 1981, с. 82–87, 136–139; *Політика*, 1983, с. 378–380). У Західній Європі в Середні віки, починаючи від Аврелія Августина, перемогла перша традиція, парадигматична (Августин, 2009); у Східній Римській імперії – прагматична (вершиною грецької історичної думки вважається історична праця М. Псьолла (1978), створена у класичній прагматичній традиції). У середньовічних арабів, навпаки, домінуюче становище відразу посіла прагматична традиція, заснована на концепції „знання” (Докл.: Роузентал, 1978). У результаті вся середньовічна арабо-мусульманська наука була просто просякнута філологією, і всі спроби філософії її подолати виявилися марними.

У будь-якому разі перемога тієї чи іншої традиції в її впливі на історіографію призводила тільки до того, що остання переживала дуже нелегкі часи (у М. Псьолла вона, наприклад, узагалі зникла).

У новий і новітній часи теоретичне осмислення історичного розвитку до недавнього часу здійснювали дві провідні доктрини – *позитивізм* (західна модель, прагматична традиція; зміна традицій відбулася під час Ренесансу, у чому провідну роль відіграв філолог Лоренцо Валла (2016) й *історичний матеріалізм* (марксистська модель, парадигматична традиція). В „обіймах” тієї чи іншої історичній науці було, скажемо так, не дуже комфортно. Сьогодні до цих двох давніх традицій в їх боротьбі за вплив на історію додалась антропологія, під тиском якої історія як така зникає, перетворюючись у різні напрями антропології. Бачимо ту ж давню „болячку”, яка загрожує історіографії зникненням.

У чому ж проблема? А в тому, що в боротьбі ідей цивілізаційного рівня центральне місце завжди посідала боротьба за історичну свідомість людства, звідки був *прямий вихід на політичні переконання людей*. Не випадково одним із чудово доведених у марксистській філософії й історичній науці положень була думка, що історична свідомість людей, якою осмислюється зміст і напрям історичного процесу, сама є важливим чинником того ж таки історичного процесу. І домінуючі моделі розуміння історії тут проявляються як фундаментальні основи історичної свідомості. Тож, як не філософія з філологією, так антропологія (сьогодні) загрожує історичній науці її зникненням узагалі.

Водночас, як ми зазначили вище, початок ХХІ ст. наука визначила як період *кризи історизму як принципу історичного пізнання*, і вчені розпочали пошук нових підходів до розуміння історії з тим, щоб вивести історичну науку з цієї кризи. І це – принципова проблема, адже історична наука може сьогодні просто розчинитися в антропології. Тож історикам слід терміново займатися принципами і методами своєї науки, у чому шукати нових союзників і виходити на нові виміри розвитку історичної науки. Щоб дати можливість їй вижити. Адже інтервенція у неї сьогодні з боку антропології (як колись це було з боку філології й філософії) для неї є дуже небезпечною.

У пошуку шляхів виведення історіографії з-під будь-якого тиску на неї звернемо увагу на те, що вчені пов’язують історизм як принцип історичного пізнання з часом і простором, вбачаючи в цьому залог логічного наукового пізнання (Бондаренко, 2015, с. 111). Історичні уявлення людства теж розвиваються по шкалі „історичний час – історичний простір”, а значить, для них дуже важливими є дослідження цих категорій, хоча це лежить уже поза межами історичної науки. Так ми виходимо на ідею методологічної єдності наук, яка була одним з найсуттєвіших аспектів ще проекту Просвітництва, що ми знаходимо вже

у „Перських листах” Ш.-Л. Монтеск’є (1956), а її логічне завершення – в О. Конта (1996, с. 94–119). І в природничих науках минулого, практично до середини ХІХ ст. найважливішими перемінними, без яких неможливо було сформулювати жодного закону, були саме **простір і час**, у чому можна побачити базис тієї самої ідеї щодо методологічної єдності наук.

Проте в сучасній науці цей методологічний зразок викривлено: увагу вчених привертає час, а ось проблемою простору вони займаються слабо, що філософами відзначається (Кононов, 2004, с. 21). Навіть географи оперують тільки поняттям „географічний простір”, а не „простір” як такий. То як же можуть історики належним чином розробляти одну з провідних категорій історизму – „історичний простір”, якщо в науках, покликаних вивчати саме простір, його майже ігнорують?

Тут, вважаємо, і криється **головна причина кризи сучасного історизму** – у тому, що в засаді його основних категорій, по сітці вертикаль – горизонталь (час – простір) має місце викривлення методологічного зразка.

Отже, ідея просвітителів ХVІІІ ст. про необхідність досягнення методологічної єдності наук, а відповідно і в дослідженні простору й часу, сьогодні актуальна як ніколи. Адже саме в ній лежить шлях виходу з сучасної кризи історизму.

Що ж треба робити, щоб виправити викривлення у методологічному зразку в генезі наукової думки? Ми припустили, що історикам і філософам варто активніше залучати досягнення природознавства. І ми почали пошук.

Оскільки у словниках термін „генеза” подається як поняття біологічне, ми звернули увагу на одну з робіт ботаніка Деральда Лангема, вже у назві якої присутній термін „Genesa” (1978). Лангем вивчав процес запліднення і розвитку насіння кунжуту і виявив при цьому дуже цікаві речі, тож книга в нього вийшла просто блискуча. Учений встановив, що навколо насіння рослин є такі ж енергетичні поля, що й навколо тіла людини. Вважаємо це цілком органічним, адже людська свідомість має, крім людського й тваринницького, ще й рослинний рівень, найглибший, що виводить нас на першооснови формування людської думки як такої. Поля ж, будь-які, це – вже певний простір.

Поглибивши дослідження, Лангем вийшов на Платонові тіла, приділивши головну увагу кубу (цікаво. Ми теж нижче вийдемо на те ж). Платонові тіла в біології вивчались і іншими вченими, і загальний висновок був таким: запліднена яйцеклітина у своїх першоосновах розвивається за формулою **сфера – куб – сфера**. Сфера являє собою материнську форму, а куб – батьківську. Дійсно, в усій Реальності сфера і куб суть дві найважливіші форми, які завжди домінують, коли мова йде про першопочаткові взаємозв’язки. Позначимо їх як Sic і Non і визначимо найголовнішими екстремумами. Кожна жива форма життя починається зі

сфери (яйцеклітина є абсолютно круглою кулею). Під час зачаття відбувається поява нової якості (нового організму) за формулою: сфера – куб – сфера. Куля ж є, за О. Сухово-Кобиліним, і **основною формою нервової клітини також**, що важливо для нас, щоб вивести проблему на свідомість.

Сполучаємо усе з генезою людської думки так:

Еволюція зернини лежить у засадах генези живого видимого світу, і формулою її є триада Гегеля. Вказана ж вище формула є формулою **генези зародка** у латентному періоді розвитку. Позначаємо її так: Sic – Non – Sic-1. Можна припустити, що триада Гегеля є „верхньою” (видимою) триадою, а триада „сфера-куб-сфера” – „нижньою”, латентною. Рослинний рівень свідомості людини є найнижчим, там же знаходяться і підвалини її свідомості. Згідно із Законом Аналогії, „верхнє” повинно відповідати „нижньому”.

Через свідомість людини виходимо на „верхній” світ. Просторово-часові уявлення завжди пов’язані з уявленнями щодо форми планети та її фізичних полів, а тому „картина світу” і буде мати у підвалинах теж формулу **сфера – куб (або квадрат, або диск як майже безпросторова сфера) – сфера** у її різних проявах, що відповідає у часі періодам: **Античність – Середньовіччя – час після Коперника**.

(І вже можна зрозуміти, що модель Всесвіту Ейнштейна /сфера/ не включає бачення проявів у ній кубу, яких не може не бути генетично).

Основоположною у парадигматичному знанні є генеза думки по лінії „картина світу”, яка йде по більш глибокій триаді (латентній) і протягом багатьох більш тривалого часу, ніж еволюція звичайних фізичних форм по триаді Гегеля. Конкретно: від часів Платона й Арістотеля до першої рецепції Античності в Європі (XII ст.) – приблизно 1600 р., далі йде латентний період накопичення знань до астрономічних відкриттів Коперника вже у фізичному світі: наукове підтвердження думок про сферичну форму планети та відповідної корекції в уявленнях щодо часу й простору → формування позиції Sic-1.

Далі, вочевидь, формується „риб’ячий пузир” (теж дуже важлива геометрична форма) думки, а саме: синтеза Sic-1 (сфера) домінує, але в ній усередині все одно є Non (куб) (положення „дзеркальне” по відношенню до попереднього етапу, який збігається із Середньовіччям, тобто Sic і Non тут якби міняються місцями), яке поступово (протягом приблизно 500 років) формує свою частину „риб’ячого пузиря” в думці й, урешті решт, свою „кулю” від нього відірве (ймовірно – наприкінці 500-річного періоду існування й розвитку Sic-1). То буде новим Non (Non-1), яке відразу, з моменту свого виникнення, почне підготовку до виникнення Sic-2, що з’явиться у майбутньому.

Пра-моменти ж кулі – *центр, периферія й радіус*, що є Платоновим розумінням триади кулі, як з’єднання і єдності цих трьох моментів, з яких два суть взаємні екстремуми (Sic / Non), а третє є їхньою

зв'язкою (синтезою), що єднає їх у найвищу форму триєдності, яка є сам закон, або норма гармонії, чи взагалі краси.

Після часів Коперника генеза уявлень людства про форму Землі як сферу мала у потенції осягнення людиною всієї краси фізичного світу. Але це було загальмоване з другої половини XIX ст. через недостатню розвиненість наук про простір. Хід же думки щодо форми планети у наш час як ікосододекаедра дасть, вочевидь, можливість оцінити гідно красу і правильність світу символічного (його і намагалися осягнути люди в часи Середньовіччя). Матеріалістичний же потенціал, який на сьогодні вже мається у ній і йде від позиції Sic-1, дасть можливість виявити у ньому об'єктивну основу й обстояти її на належному науковому рівні.

Зробимо ще одне коло нашого аналізу. Якщо сфера (Sic) є зіставимою з колом, то куб (Non) – із квадратом, тож, як бачимо, тут ми маємо стосунки протилежностей. Відповідно, хід думки європейців, історичне мислення яких завжди було більш часовим, дискретним, щодо форми планети, а з нею й щодо простору і часу, був *синусоїдальним* – кожна наступна форма являла собою „дзеркало” попередньої, тобто – її заперечення, то з цього органічно витікало наступне:

1. струс усієї системи від переходу до протилежності;
2. революційне заперечення попередніх уявлень і цінностей.

У цьому, на наш погляд, і коріниться об'єктивна причина викривлення методологічного зразка у наукових підходах до вивчення простору й часу – світоглядну систему радикально струсонувало і вона його просто революційно заперечила й відкинула.

А ось у середньовічних арабів ми бачимо іншу картину: у розвитку їхньої наукової думки не було синусоїди, в їхніх уявленнях щодо форми планети домінувала сфера. Але куб в арабів теж був, тільки – у „центрі світу”: Ка'аба = „куб”. І тоді думка розвивається по радіусах сфери – від кубу. І тут вже буде простір для розвитку цілком протилежних доктрин: креаціонізм / еволюціонізм, ідеалізм / матеріалізм, теологія / філософія. Не випадково середньовічна арабо-мусульманська наукова думка дасть по лінії еволюціонізму в XIV ст. „соціальну фізику” Ібн Халдуна, якого вчені назвали „арабським Марксом”, і нині він вважається „першим соціологом і соціальним антропологом”. Проте його наукова парадигма науковим співтовариством Халіфату визнана не була. Причина полягала в тому, що характерна для середньовічних арабів модель генези думки – сферична і замкнена, що розвивається всередині самої себе, є дуже статичною, й Ібн Халдуну не вдалося її революційно рвонуту. До того ж в арабів історичне мислення було більш просторовим, простір же теж дає більшу статичність думки, ніж час. Така модель дуже складно піддається реформуванню, не випадково впливи теології на науку в ісламському світі ніхто суттєво не змінив і до сьогодні.

Образне ж зіставлення європейської й азіатської (арабської) наукової думки може бути таким: „Собака гавкає, а Караван іде”.

У сакральному мистецтві Київської Русі ми можемо спостерігати той же процес руху, але вже творчої думки: *коло – квадрат – коло*. Християнство знайшло тут синтезу – за посередництвом хреста і в позиції „квадратура кола”. Але загибель цивілізації Русі призвела до того, що на вітчизняному просторі наука була загальмована у розвитку на довгі століття. Тим не менш, уявлення про ікосододекаедричну форму Землі (у яких видно рух до кубу, а нині вже все рухається до „зоряного тетраедра” Леонардо да Вінчі, який теж є формою кубу) з’явилися саме в СРСР і активно розвивалися українськими вченими після 1991 р. „Дзеркальність” думки проявилася.

Тож, на нашу думку, сучасній науці треба звернути увагу на досягнення середньовічної науки, і насамперед – у проблемі простору й часу, щоб забезпечити генетично визначений і правильний хід наукової думки. При виправленні методологічного зразка дослідження простору і часу він принесе важливі наукові плоди.

І ось тут уже можна говорити і про необхідність дотримання певної екології простору свідомості, зокрема, про екологію наукової думки на фундаментальних напрямках її розвитку. І в даному зв’язку сам науковий прогрес уже диктує вченим необхідність надавати найпильнішої уваги тим напрямам науки і теоріям, які:

1) вивчають форму планети як органічної структури Всесвіту, і насамперед тим, які утверджують „кубічний” напрям у дослідженні її форми, оскільки це – „дзеркальний” до попередніх уявлень хід думки, а відповідно на сьогодні більш прогресивний;

2) вивчають час і простір, у т.ч. тим, які намагаються дослідити і залучити досвід середньовічного природознавства. Старі підходи („сферичного” напрямку) тут уже вичерпані, потрібні відкриття „кубічного” напрямку, адже тільки вони здатні змінити в корені наші уявлення про час і простір, що склалися в період після наукової революції середини XVI–XVII ст., а відповідно, і здійснити позитивний вплив на історизм та історичну свідомість;

3) актуалізують і розвивають ідею мислителів часів Просвітництва про необхідність досягнення методологічної єдності наук. Але хід думки тут має бути „дзеркальним” по відношенню до ходу наукової думки XVIII ст. – тільки так можна здійснити переворот у самій „картині світу”, від змін у якій залежать зміни у парадигмах конкретних наук, у т.ч. в історичній;

4) піднімають проблему необхідності розробки нового метода у наукових дослідженнях простору і часу і намагаються її розв’язати, адже це входить уже у площину розвитку парадигматичного знання.

Історична свідомість, як твердять видатні вчені, дійсно є могутнім чинником самого історичного процесу, кінцеву мету якого можна чітко визначити, як послідовний і поступальний процес все більш високого розвитку людської свідомості. Тільки в такому випадку – це

прогрес, еволюція. Будь-яка затримка розвитку свідомості людини призводить до стагнації, ре-еволюції, зламу в розвитку людської цивілізації.

Таким чином:

1. Думка, як уже все більш впевнено твердять вчені, матеріальна, тож закони її формування і розвитку (генези) необхідно знати і враховувати.

2. Наука повинна навчитися відслідковувати в собі ті напрямки, які по лінії формули *сфера-куб-сфера* у парадигмі „картини світу” ведуть до „дзеркального” повороту наукової думки, і не тільки не гнобити їх, а навпаки розвивати. Адже тут пролягає магістральний напрям наукового прогресу, бо саме тут належить очікувати того великого наукового відкриття, якого ще немає, але воно обов’язково з’явиться, і саме воно і буде здатне перегорнути усі старі уявлення в „картині світу” й стане основою нової наукової парадигми.

3. Усе викладене можна вважати гіпотезою щодо однієї з об’єктивних закономірностей генези наукової думки і рекомендувати вченим провести її верифікацію у своїх власних дослідженнях, дотичних до теми нашої статті.

Список використаної літератури

1. Борисова О. В. Генеза наукової парадигми історичного процесу в середні віки. Луганськ : Альма матер, 2005. 326 с. **2. Моргун В. А.** Климатическая геополитика „золотого сечения” (ч. 1). *Экономическая стратегия*. М., 2012. № 10 (108). С. 84–91. **3. Моргун В. А.** Климатическая геополитика „золотого сечения” (ч. 2). *Экономическая стратегия*. М., 2013. № 1 (109). С. 112–119. **4. Моргун В. А.** „Золотые” цивилизационные волны и палеоклиматическая осцилляция Петерсона – Данстора – Эшгера. *Философия и космология. Научно-теоретический ежегодник*. К., 2014. С. 26–64. **5. Барг М. А.** Эпохи и идеи. Становление историзма. М. : Мысль, 1987. 348 с. **6. Аристотель.** Поэтика. *Аристотель. Сочинения* : в 4-х тт. Т. IV. М. : Мысль, 1983. С. 645–680. **7. Аристотель.** Физика. *Аристотель. Сочинения* : в 4-х тт. Т. III. М. : Мысль, 1981. С. 59–262. **8. Аристотель.** Политика. *Аристотель. Сочинения* : в 4-х тт. Т. IV. М. : Мысль, 1983. С. 375–644. **9. Августин.** О граде Божьем. М. : АлМи, 2009. 208 с. **10. Пселл М.** Хронография. М. : Наука, 1978. 319 с. **11. Роузентал Ф.** Торжество знания. Концепция знания в средневековом исламе. М. : Глав. ред. вост. лит-ры „Наука”, 1978. 372 с. **12. Валла Л.** Об истинном и ложном благе. О свободе воли. М. : Рипол Классик, 2016. 538 с. **13. Бондаренко Г. В.** Спеціальні історичні дисципліни : навчальний посібник. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 424 с. **14. Монтескьє Ш.-Л.** Персидские письма. М. : Гос. изд. худ. лит., 1956. 400 с. **15. Конт О.** Курс положительной философии.

Западноевропейская социология XIX века. Тексты / Под ред. В. И. Добренкова. М. : Изд. Международного университета бизнеса и управления, 1996. С. 94–119. **16. Кононов И. Ф.** Проблема пространства в социологии. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. 2004. № 621. С. 20–26. **17. Langham D.** *Circle Gardening : Producing Food by Genesa Principles*. Devin-Adair Pub., 1978. Мікроф., 36 см.

References

- 1. Borysova, O. V.** (2005). *Geneza naukovoi paradyhmy istorychnoho protsesu v seredni viky* [Genesis of the scientific paradigm of the historical process in the Middle Ages]. Luhansk : Alma mater. [in Ukrainian].
- 2. Morhun, V. A.** (2012). Klymatycheskaia heopolytyka „zolotoho sechenyia” (ch. 1) [Climate geopolitics of the „golden section” (Part 1)]. *Yekonomicheskaya strategiya*, (10), 84–91. [in Russian].
- 3. Morhun, V. A.** (2013). Klymatycheskaia heopolytyka „zolotoho sechenyia” (ch. 2) [Climate geopolitics of the „golden section” (Part 2)]. *Yekonomicheskaya strategiya*, (1), 112–119. [in Russian].
- 4. Morhun, V. A.** (2014). „Zolotyie” tsivilizatsionnyye volny i paleoklimaticheskaya ostsillyatsiya Petersona – Danstora – Yeshgera [„Golden” civilization waves and the Paleoclimatic oscillation of Peterson-Dunstore-Eschger.]. *Filosofiâ i kosmologiâ*, 26–64. [in Russian].
- 5. Barh, M. A.** (1987). *Yepokhi i idei. Stanovleniye istorizma* [Ages and ideas. Formation of historicism]. Moskow : Mysl. [in Russian].
- 6. Aristotel.** (1983). Poyetika [Poetics], in *Arystotel. Sochyneniya: v 4-kh tt.* [Aristotle. Works: in 4 vols]. (pp. 645–680). (Vol. 4). Moskow : Mysl. [in Russian].
- 7. Aristotel.** (1981). Fizika [Physics], in *Arystotel. Sochyneniya: v 4-kh tt.* [Aristotle. Works: in 4 vols]. (pp. 59–262). (Vol. 3). Moskow : Mysl. [in Russian].
- 8. Aristotel.** (1983). Poyetika [Policy], in *Arystotel. Sochyneniya: v 4-kh tt.* [Aristotle. Works: in 4 vols]. (pp. 375–644). (Vol. 4). Moskow : Mysl. [in Russian].
- 9. Avgustin.** (2009). *O grade Bozhyem* [About the city of God]. Moskow : AlMi. [in Russian].
- 10. Psell, M.** (1978). *Khronografiya* [Chronograph]. Moskow: Nauka. [in Russian].
- 11. Rouzentel, F.** (1978). *Torzhestvo znanyia. Kontseptsyia znanyia v srednevekovom islame* [The triumph of knowledge. The concept of knowledge in medieval Islam]. Moskow: Glav. red. vost. lit-ry „Nauka”. [in Russian].
- 12. Valla, L.** (2016). *Ob istinnom i lozhnom blage. O svobode voli* [About true and false good. About free will]. Moskow : Ripol Klassik. [in Russian].
- 13. Bondarenko, G. V.** (2015). *Spetsialni istorychni dystsypliny* [Special historical disciplines]. Lutsk: Vezha-Druk. [in Ukrainian].
- 14. Monteskye, Sh.-L.** (1956). *Persidskiye pisma* [Persian letters]. Moskow : Gos. izd. khud. lit. [in Russian].
- 15. Kont, O.** (1996). Kurs polozhitelnoy filosofii [A Course in Positive Philosophy]. In V. I. Dobrenkov (Ed.), *Zapadnoyevropeyskaya sotsiologiya XIX veka. Teksty* [West European

Sociology of the Nineteenth Century. Texts]. (pp. 94–119). Moscow : Izd. Mezhdunarodnogo universiteta biznesa i upravleniya. [in Russian]. 16. **Kononov, Y. F.** (2004). Problema prostranstva v sotsiologii [Problem of Space in Sociology]. *Visnik Harkivs'kogo nacional'nogo universitetu*, 621, 20–26. [in Russian]. 17. **Langham, D.** (1978). *Circle Gardening: Producing Food by Genesa Principles*. Devin-Adair Pub. Mikrof., 36 sm.

Борисова О. В. Пошук шляхів синтези історії і природознавства у генезі наукової думки

У статті викладається авторське розуміння причини сучасної кризи історизму як принципу історичного пізнання. Дана причина, на думку автора, полягає у недостатньому врахуванні сучасною наукою ідеї мислителів часів Просвітництва XVIII ст. про необхідність досягнення методологічної єдності наук. Цей методологічний зразок, який був обов'язковим до дотримання для всіх природознавців минулого, в сучасній науці викривлено. Зокрема, це стосується досліджень простору, що позначається і на дослідженнях історичного простору, який є, разом із часом, головною складовою історизму як такого.

Автор пропонує досліджувати генезу людської думки у процесі пізнання світу і його історії так, як у біології досліджуються, зокрема, Платонові тіла, і на підставі цього викладає те, що вдалося установити щодо генези людських уявлень про форму планети за формулою: сфера – куб – сфера – у Європі і на арабському Сході, а також творчої думки русів за образами: коло – квадрат – коло, що є формами тих же Платонових тіл. Уявлення ж про форму планети лежать в основі „картини світу” як такої.

Автор доходить висновку, що саме наукові дослідження простору нині здатні забезпечити науковий прогрес і, як наслідок, привести до виникнення нової наукової парадигми взагалі, й нової парадигми історичного процесу зокрема. Це й може вивести історизм як принцип історичного пізнання із стану кризи.

Ключові слова: історія, філософія, методологія, парадигма, історизм, простір, історичний простір, генеза, синтеза, Платонові тіла.

Борисова О. В. Поиск путей синтеза истории и естествознания в генезисе научной мысли

В статье излагается авторское видение причины современного кризиса историзма как принципа исторического познания. Данная причина, по мнению автора, состоит в том, что современная наука недостаточно учитывает идею мыслителей Просвещения XVIII в. о необходимости достижения методологического единства наук. Этот методологический образец, который должен был обязательно соблюдаться представителями естествознания прошлого, в современной науке искажен. В частности, это касается исследований пространства,

что сказывается также и на исследованиях исторического пространства, которое, вместе с историческим временем, является главной составляющей историзма как такового.

Автор предлагает исследовать генезис человеческой мысли в процессе познания мира и его истории так, как в биологии исследуются, в частности, Платоновы тела, и на основе этого излагает то, что удалось установить относительно генезиса представлений людей о форме планеты по формуле: сфера – куб – сфера – в Европе и на арабском Востоке, а также творческой мысли русов по образам: круг – квадрат – круг, что есть формами тех же Платоновых тел. Представления же о форме планеты лежат в основе „картины мира” как таковой.

Автор приходит к выводу, что именно научные исследования пространства ныне способны обеспечить научный прогресс и, как следствие, привести к возникновению новой научной парадигмы вообще, и новой парадигмы исторического процесса в частности. Это и может вывести историзм как принцип исторического познания и состояния кризиса.

Ключевые слова: история, философия, методология, парадигма, историзм, пространство, историческое пространство, генезис, синтез, Платоновы тела.

Borysova O. V. A search of ways is syntheses of history and natural history in the genesis of scientific opinion

The article sets out the author's vision of the causes of the modern crisis of historicism as a principle of historical knowledge. This reason, according to the author, is that modern science does not sufficiently take into account the idea of the thinkers of the Enlightenment of the 18th century. about the need to achieve a methodological unity of sciences. This methodological model, which must have been observed by scientists of the past, is distorted in modern science. In particular, this concerns the study of space, which affects the research of historical space, which, together with time, is the main component of historicism as such.

The author suggests exploring the genesis of human thought in the process of knowing the world and its history like that. how, in particular, Platonic solids are studied in biology, and on the basis of this it sets out what has been established regarding the genesis of people's ideas about the shape of the planet by the formula: sphere - cube - sphere - in Europe and the Arab East, as well as the creative thought of the Russians images: circle - square - circle, which are the forms of the same Platonic solids. Ideas about the shape of the planet underlie the "picture of the world" as such.

The author comes to the conclusion that it is scientific research of space that is now capable of ensuring scientific progress and, as a consequence, lead to the emergence of a new scientific paradigm in general,

and a new paradigm of the historical process in particular. This can bring historicism as a principle of historical knowledge and the state of crisis.

Key words: history, philosophy, methodology, paradigm, historicism, space, historical space, genesis, synthesis, Platonic solids.

Стаття надійшла до редакції 16.10.2019 р.

Прийнято до друку 25.10. 2019 р.

Рецензент – д.і.н., проф. Набока О. В.